

Alfonso Costa.
Génesis. 226x195cm.1995.

Alfonso Costa.
Enfrentamento. 130x116cm. 1976.

ANUARIO BRIGANTINO

Historia - Arte - Literatura - Antropoloxía - Entidades culturais e deportivas - Acontecementos do ano - Administración Municipal

Fundado por D. Francisco Vales Villamarín

Comité científico

Alfredo Erias Martínez (director)
Xosé Mª Veiga Ferreira (subdirector)
Alberto López Fernández (secretario)

Fernando Alonso Romero
Manuel Ares Faraldo
Manuel Mª de Artaza Montero
Xosé Ramón Barreiro Fernández
Pablo Cancelo López
Marta Colón Alonso
Concepción Delgado Corral
José García Oro
Mª Jesús Lorenzo Modia
Carmen Manso Porto
Luís Monteagudo García
Xosé Luís Mosquera Camba
Manuel Núñez Rodríguez
James Duran/Séamas Ó Direáim
Carlos Pereira Martínez
Antonio Raúl de Toro
Xesús Torres Regueiro
José Manuel Vázquez Mosquera

Sempre no recordo (†):

José Antonio Fernández de Rota
Antonio Meijide Pardo
José Antonio Miguez Rodríguez
Xulio Cuns Lousa

Colaboradores técnicos

Concepción de Barrera-Sarobe
Silvia Muíño Naveira
Ermita Rodríguez Pérez

EXCMO. CONCELLO DE BETANZOS

2017

nº 40

Dos traballos asinados
responden os seus autores; dos
demais, a dirección do
ANUARIO BRIGANTINO

Data límite de admisión de
orixinais:
31 de MARZO

**REDACCIÓN
INTERCAMBIO**

Excmo. Concello de Betanzos

**Arquivo e Biblioteca
Municipais**

Rúa Emilio Romay, 1
15300 Betanzos, A Coruña
Tlf. (981) 771946

anuariobrigantino@gmail.com
alfredoerias@gmail.com

O *Anuario Brigantino* é unha revista de investigación, editada polo Concello de Betanzos, que está considerada na categoría “C-Normal” segundo valoración do Ministerio de Cultura, e clasificada, así mesmo, pola UNESCO (080000, Multidisciplinares. Humanidades). A presentación e a aceptación de traballos implica a cesión automática de dereitos de publicación por parte do autor, tanto en formato papel como en Internet. O *Anuario Brigantino* completo (desde 1948 ata hoxe) pode consultarse nas webs:

<http://www.betanzos.net>

<http://anuariobrigantino.betanzos.net>

<http://hemeroteca.betanzos.net>

<http://archivomunicipal.betanzos.net/>

Ademais, intégrase nas bases de datos da BIBLIOTECA XERAL da UNIVERSIDADE DE SANTIAGO DE COMPOSTELA, accesible na páxina: <http://busc.usc.es>

Tamén aparece nas seguintes bases de datos: RISO e ISOC, esta realizada polo «*Centro de Información y Documentación Científica*» (C.I.N.D.O.C.) do C.S.I.C; DICE («*Difusión y Calidad Editorial de las Revistas Españolas de Humanidades y Ciencias Sociales y Jurídicas*»); DIALNET («*Portal de Difusión de la Producción Científica Hispana*»); RILM *Abstracts of Music Literature (Repertoire International de Litterature Musicale)*; MIAR (*Matriu d'Informació per a l'Avaluació de Revistes*); LATININDEX (*Difusión y Calidad Editorial de las Revistas Españolas de Humanidades y Ciencias Sociales y Jurídicas*); *Ulrich's Periodicals Directory*; REBIUN (Red de Bibliotecas Universitarias Españolas) Catálogo de Publicaciones Periódicas...

Cuberta:

*Tres imaxes da recuperada
Historia de Betsabé da Porta
Norte da catedral de Santiago
de Compostela.*

Contracuberta:

*Rosetón da igrexa de Santiago de
Betanzos.*

*Deseño da cuberta, composición
e maqueta: Alfredo Erias.*

Depósito legal: C-680/96

ISSN: 1130-7625

Imprime: LUGAMI -Betanzos-

María Barral Varela
Alcaldesa do Excelentísimo Concello de Betanzos

É para min unha gran satisfacción que un dos primeiros actos que teño a honra de presidir como alcaldesa de Betanzos sexa a presentación do *Anuario Brigantino*, que neste caso corresponde ao ano 2017 e ao número 40, nada menos. De todos estes números, 37 saíron ininterrompidamente e 35 foron dirixidos e maquetados polo actual director, Alfredo Erias. Os meus parabéns para el e para todos os que tiveron algo ou moito que ver con este éxito grande de Betanzos e de Galicia, desde o primeiro número creado por Francisco Vales Villamarín no afastado ano de 1948. Parabéns tamén para os meus antecesores alcaldes e para os respectivos concelleiros de Cultura. Entre todos e todas, fomos capaces de manter un proxecto cultural e unha idea que nunca deberá esmorecer. O *Anuario Brigantino* é, desde hai moito tempo, un símbolo de primeira magnitude para Betanzos e tamén unha referencia significativa para Galicia, posto que ten ámbito galego e ás veces vai moito máis aló, como pasa neste número.

O ano 2017 comezou cunha mala noticia: o pasamento de María Luísa Couceiro Seoane, titular da Farmacia Couceiro desde 1968 e integrante dunha saga familiar de farmacéuticos betanceiros que tivo a súa orixe nos séculos XVII-XVIII. Grazas a ela e á súa familia, a Farmacia de Couceiro é un museo vivo, unha verdadeira xoia.

Neste capítulo, tamén quero destacar o pasamento de Manuel Lauda, artesán brigantino e benfeitor do Museo das Mariñas, ao que lle doou varias pezas entre as que destacan a maqueta dunha casa típica, a torre de San Domingos e unha colección de cestaría.

Mais Betanzos seguiu adiante e especiais foron as Conferencias do Anuario Brigantino, baixo o título, «O Consello de Galiza e as institucións republicanas no exilio». Por elas pasaron Ramón Villares, Emilio Grandio, Alfredo Erias e Carlos Pereira.

Ademais, tivo lugar a «Primavera no Camiño Inglés», punto de encontro e de promoción da gastronomía, cultura, turismo e a artesanía dos 18 concellos integrados na ruta. Rexurdiu a Danza de Xastres, por conta da Escola Municipal de Folclore, a XX edición da Feira Franca Medieval, o VI Festival BetanJazz, a XVII Semana Internacional do Cine de Betanzos, dedicada a José Luis Cuerda, o II Festival de Artes Escénicas «Vai de rúa», etc.

Para rematar, quero agradecerlle a ABANCA e a GADIS a súa axuda, e tamén ao director, Alfredo Erias, ao subdirector, Xosé María Veiga, ao Comité Científico e a todos os autores e autoras.

MOIAGRADECIDA!

Alfonso Costa.
Caligrafía poética. 130x162cm. 2013.

ÍNDICE

Historia...

* Teoría del Poblamiento Humano, por JOSÉ CARLOS SOLER GÓMEZ.....	11
* «Importantes descubrimientos arqueológicos en Arteixo». <i>In Memoriam</i> : Gravados rupestres no concello de Arteixo (A Coruña), polo GRUPO DE ARQUEOLOXÍA DA TERRA DE TRASANCOS.....	51
* Explorando sistemas de crenzas precristiás na rexión atlántica, por JAMES DURAN / SÉAMAS Ó DIREÁIN, PH.D.....	65
* O Camiño Norte de Peregrinación a Santiago de Compostela no tramo Vilalba-Betanzos, por ALFREDO ERIAS MARTÍNEZ, JOSÉ Mª VEIGA FERREIRA e JUAN SOBRINO CEBALLOS.....	107
* Gobierno político municipal y sociedad en Betanzos: entre la reacción y la revolución (1809-1833) [II], por JUAN MIGUEL GONZÁLEZ FERNÁNDEZ.....	189
* Vicente Mª Rodríguez González, Teniente Coronel del Regimiento de Betanzos: historia de un militar, por MARTA GONZALEZ RODRIGUEZ.....	199
* Galería de profesorado galego en América nos séculos XIX-XX (Arxentina, Uruguay e Cuba), por ANTON COSTARICO e UXÍA BOLAÑO AMIGO.....	219
* BETANZOS século XXI, máis <i>MAGIC TOWN</i> que nunca, por CARMEN COTELO	247

Arte, Literatura, Antropoloxía...

*Un mínimo lugar, por EVA VEIGA.....	263
* A HISTORIA DE BETSABÉ da Porta Francíxena ou a recuperación dun ciclo escultórico da catedral de Santiago, por ALFREDO ERIAS MARTÍNEZ...	283
* El significado del toro en el arte románico de la comarca de Betanzos, FERNANDO ALONSO ROMERO.....	319
* Joyería nazarí, por ÁNGELA FRANCO MATA.....	335
* Grabados de barcos antiguos en Baiona (Pontevedra), por ROSA VILLAR QUINTEIRO.....	359
* Informe sobre o antigo mosteiro de Nosa Señora das Donas, de Betanzos: características, evolución e estado actual do edificio, por ANDRÉS GARCÍA CARNEIRO.....	377
* Campás das igrexas de Santiago, San Xurxo e Santa María do Campo da Coruña, por XOSÉ TROIANO CARRIL.....	393
* A ferraría «La Trinidad» e a fundición «Demetria» de Rao (Navia de Suarna), por CLODIO GONZÁLEZ PÉREZ.....	411

* Arredor de Filomena Dato Muruais (1856-1926), por XESÚS TORRES REGUEIRO.....	453
* A Festa da Lingua e a arte de dicir de Salvador Cabeza de León, por CONCEPCIÓN DELGADO CORRAL.....	499
* RAMÓN SOBRINO BUHÍGAS (1888-1946): materia y forma pétreas sinalada y nombrada, por ÁNGEL NÚÑEZ SOBRINO.....	509

Entidades culturais

* FUNDACIÓN CIEC.....	551
* Outras entidades.....	559

Acontecementos do ano

577

* Pregón da XIX Feira Franca Medieval de Betanzos, por SALVADOR NAYA FERNÁNDEZ.....	590
* Pregón das Festas Patronais, por JUAN MANUEL FERNÁNDEZ MARTÍNEZ	594
* Función do Voto, por JOSÉ RAMÓN GARCÍA VÁZQUEZ.....	596

HISTORIA...

Alfonso Costa.
Mundos. 146x120cm. 2011.